

Kopsavilkums

Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam īstenošanas ziņojumam par 2023. gadu

Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam (turpmāk - LAP) ietvaros Latvija ir izvēlējusies ieviest 16 atbalsta pasākumus, kuru īstenošana, ievērojot atbalstāmās prioritātes un administrēšanas kapacitāti, ir pakāpeniski uzsākta 2014. gadā (galvenokārt platībatkarīgie maksājumi un pasākums M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos"), lielāko daļu projektveidīgo pasākumu īstenošanu uzsākot 2015. un 2016. gadā. Atsevišķu pasākumu īstenošana tika uzsākta plānošanas perioda vidū, tikai 2017. un 2018. gadā (M16 "Sadarbība", atsevišķi M01 "Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi" apakšpasākumi). 2020. gadā pēc grozījumiem LAP iekļauts vēl viens jauns apakšpasākums M2.3 "Atbalsts konsultantu apmācībai".

Kopumā no LAP īstenošanas sākuma līdz 2023. gada beigām izsludināta 131 projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā. 2023. gadā tika izsludinātas 12 kārtas.

Tāpat 2023. gadā pasākumā M01 "Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi" tika noslēgti līgumi ar 2022. gadā izsludinātā iepirkuma profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumu nodrošināšanai uzvarētājiem - nozares nevalstiskajām organizācijām apakšpasākumā 1.1. "Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi".

Savukārt apakšpasākumā 1.2. "Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem" 2023. gada sākumā tika noslēgti 11 līgumi ar 2022. gada nogalē izsludinātā publiskā iepirkuma uzvarētāju (SIA LLKC) par demonstrējumu nodrošināšanu lopkopības nozarē.

2023. gada tika izsludināts jauns publisks iepirkums apakšpasākumā 1.3. "Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem" un tika izvēlēts pakalpojuma sniedzējs - SIA LLKC, kā arī tika noslēgts līgums, bet tā darbība vēl netika uzsākta.

Tika noslēgts arī līgums ar 2022. gada nogalē izsludinātā publiskā iepirkuma uzvarētāju pasākumā M02 "Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi" par individuālu konsultāciju sniegšanas nodrošināšanu par mežsaimniecības jautājumiem ar mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrības "Mežsaimnieks" apakšuzņēmēju – MPKS "Mūsu mežs", kā arī līgums ar SIA LLKC kā 2023. gada izsludinātā publiskā iepirkuma uzvarētāju par individuālu konsultāciju sniegšanas nodrošināšanu.

Līdz 2023. gada beigām atbalsta saņēmējiem ir izmaksāts un Eiropas Komisijai nodeklarēts finansējums 1 800,0 milj. EUR apmērā jeb 89,0% no periodā pieejamā finansējuma, t.sk. Eiropas Savienības Atvēršanas Instrumenta (ESAI) finansējums 56,0 milj. EUR.

Atbalsta pretendentu aktivitāte arī 2023. gadā vēl joprojām bija augsta, jo kopumā tika iesniegti 3 079 pieteikumi par kopējo publisko finansējumu 173,5 milj. EUR.

Kopumā izsludinātajās projektu iesniegumu pieņemšanas kārtās no plānošanas perioda sākuma iesniegti 84 226 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 2 065,9 milj. EUR, no tiem līdz 2023. gada beigām apstiprināti 66 632 projekti ar publisko finansējumu 1 487,6 milj. EUR apmērā.

Vislielākais apstiprinātais publiskais finansējums, kā arī visvairāk apstiprināto projektu ir atbalsta pasākuma M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" apakšpasākumos 4.1. "Atbalsts

ieguldījumiem lauku saimniecībās” – 8 301 projekti ar kopējo publisko finansējumu 577,8 milj. EUR un 4.2. “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē” 431 projekti 143,4 milj. EUR apmērā. Nākamais lielākais apstiprinātais publiskais finansējums ir pasākumā M07 “Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos” ar atbalstītiem 364 projektiem 125,2 milj. EUR apjomā, par kuriem ir sakārtoti pašvaldību ceļi 1 559 km garumā un pasākums praktiski jau ir īstenots.

Tālāk seko apakšpasākums 4.3. “Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā”, kurā apstiprināti 891 projekti ar 95,2 milj. EUR lielu publisko finansējumu. Liela aktivitāte vērojama apakšpasākumā M19.2. “Atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju” ar 5 193 apstiprinātajiem projektiem par 93,0 milj. EUR.

Pārskata periodā turpinājās atbalsta izmaksa platībatkarīgajā atbalsta pasākumā M12 “Kompensācijas maksājums par Natura 2000 mežu teritorijām” un 2023. gadā pasākumā M12 ietvaros atbalstam pieteicās 3 334 pretendenti, deklarējot 51 006 ha lielu meža zemes platību, kas ir neliels progress, kā ik katru gadu līdz šim, un tas veido aptuveni 85% no LAP mērķa vērtības. Pārējie LAP platībatkarīgie pasākumi ir noslēgušies un sākot no 2023. gada tiek atbalstīti Kopējās lauksaimniecības politikas Stratēģiskā plāna 2023.-2027. gadam ietvaros.

LAP īstenošanai ir noteiktas 6 galvenās prioritātes, no kurām vislielākais publiskā finansējuma apjoms (neskaitot papildus valsts un ESAI finansējumu) ir paredzēts divām no prioritātēm – P4 “Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību” (660,9 milj. EUR) un P2 “Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu” (585,2 milj. EUR).

2023. gada beigās šajās prioritātēs bija arī visaugstākie izpildes rādītāji: vislielākais apgūtais publiskais finansējums 660,9 milj. EUR apmērā jeb visi 100,0% no plānotā bija P4 prioritātē, bet prioritātē P2 tika apgūti 585,1 milj. EUR jeb 95,3% no prioritātei atvēlētā finansējuma. P6 prioritātē kopējie publiskie izdevumi apgūti 94,5% apmērā.

Savukārt ne tik veiksmīga ir virzība uz prioritāšu P3 un P5 izvirzītajiem mērķiem. Tā P3 prioritātē uz 2023.gada beigām ir izmaksāts finansējums 80,2% no LAP paredzētā, bet P5 prioritātē tikai 72,5% apmērā. Tomēr kopumā virzība uz LAP izvirzītajiem mērķiem ir vērtējama kā sekmīga.

Kopš 2022.gada, kad tika uzsākta faktiska finanšu instrumentu (FI) ieviešana, parakstot finansēšanas nolīgumu starp Lauku atbalsta dienestu un A/S “Attīstības finanšu institūcija “Altum”, tika veikti avansa maksājumi “Altum” 15,0 milj. EUR apmērā finanšu instrumentu ieviešanai. Līdz 2023. gada beigām ieviešot FI “Altum” veica maksājumus gala saņēmējiem, par kopējo publisko finansējumu 9,62 milj. EUR apmērā, kas ir 64,1% no sākotnēji piešķirta avansa maksājuma. Lauksaimniecības un lauku saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programmas ietvaros tika izsniegti 330 aizdevumi, un piešķirtas trīs garantijas izmantojot ELFLA finanšu līdzekļus.

2023. gads lauksaimniecības un pārtikas nozarē raksturojās ar vairāku apstākļu kopumu - ražošanai svarīgo resursu un izejvielu cenu ievērojamu kāpumu vienlaikus ar produktu (piena, liellopu gaļas un graudaugu) iepirkuma cenu samazināšanos, 2023. gada pavasara sausuma un salnu ietekmē prognozēto ražas samazinājumu, kas ir radījis nelabvēlīgus apstākļus un ietekmējis lauksaimniecības un pārtikas produktu ražošanas nozares uzņēmumu ekonomisko dzīvotspēju. Jāņem arī vērā, ka Krievijas īstenotais karš Ukrainā joprojām būtiski un tieši ietekmē lauksaimniecības un pārtikas ražošanas uzņēmumus Latvijā,

pakļaujot tos ilgstošas krīzes spiedienam, pasliktinot lauksaimnieku finansiālo situāciju un rentabilitāti.

Visā 2023. gadā situācija Latvijas lauksaimniecības nozarē ir vērtējama kā nestabila, un lauksaimniecības nozaru saražotais apjoms vai izlaides vērtība faktiskajās cenās ir samazinājusies par 10%, augkopības nozarēs vidēji par 14% (piemēram, graudaugiem – par 16%; lopbarības kultūrām – par 30%; dārzeņiem – par 8%; augļiem un ogām – par 33%), bet lopkopības nozarēs vidēji par 2% (piemēram, cūkkopības nozarē – par 10%; olu ražošanas nozarē – par 3%, piena ražošanas nozarē – par 1%).